

TEORETICIENI ȘI PRACTICIENI LA PHANTASMA

THEORISTS AND PRACTITIONERS AT PHANTASMA¹

Gabriela CHICIUDEAN²

“1 Decembrie 1918” University of Alba Iulia

E-mail: gabriela.chiciudean@uab.ro

Abstract:

The volume “Concepte si metode in cercetarea imaginarului. Invitații Phantasma” [Concepts and methods in the research of the imaginary. Phantasma Invitations] (Polirom 2021), coordinated by Corin Braga, complements the one published in 2007, „Concepte si metode in cercetarea imaginarului. Dezbaterile Phantasma” [Concepts and Methods in the Research of the Imaginary. The Phantasma Debates] (Braga coord., 2007) and continues two thematic areas structured in time, the cultural-artistic and social-political research of the imaginary. The present volume maintains the typical of the first meetings, real intellectual experiences in which Phantasma members participated in exciting and “enlightening” debates, which sought to overcome theoretical benchmarks and live the intellectual experience through an original approach to the supporting texts, all to confirm the validity academic research in the field.

Keywords: research of the imaginary; Phantasma; cultural-artistic; socio-political; debates.

Parte a unui proiect început în 2002, „marca”, volumul *Concepte si metode in cercetarea imaginarului. Invitații*

---

¹ [Creative Commons Attribution License CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

² <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57217030080>

**IN MEMORIAM: Mircea BRAGA - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE
REALITATE ȘI FICȚIUNE**

Phantasma (Polirom 2021), coordonat de Corin Braga, vine în completarea celui apărut în 2007, *Concepte și metode în cercetarea imaginarului. Dezbaterile Phantasma* (Braga coord., 2007), și continuă cele două arii tematice care s-au structurat în timp, în funcție de preocupările majore ale membrilor Centrului de Cercetare a Imaginarului din Cluj-Napoca, respectiv „imagarul cultural-artistic și imagarul social-politic” (Braga coord., 2021: 7).

Volumul de față menține tipicul primelor întâlniri, adevărate experiențe intelectuale în care membrii *Phantasma* au participat la dezbateri incitante și „iluminatoare”, prin care s-a dorit depășirea reperelor teoretice și trăirea experienței intelectuale printr-o abordare originală a textelor suport, totul pentru a da mărturie, cum se exprima coordonatorul în deschiderea primului volum, pentru „o formă de cercetare academică în România începutului de secol XXI. Adunate la un loc, aceste texte teoretice și dezbaterile pe marginea lor constituie un dosar al contribuției «școlii clujene» la cercetarea imaginarului” (Braga coord., 2007: 10).

Dacă în prima etapă a dezbaterilor au participat doar membrii Centrului *Phantasma*, un pas important a fost făcut prin invitarea unor cercetători din afara Centrului, dar cu preocupări similare. Noul ciclu de dezbateri, apărut în volum la o distanță destul de mare de timp față de primul, reunește texte care caută să evedențieze noutățile din ultimii ani din domeniul imaginarului, care a aluat deja o amploare internațională. Ordonate cronologic, așa cum s-au „întîmplat” ele, textele reflectă interesul cercetătorilor străini și români pentru imagarul social și cultural, la care se adaugă noutățile apărute în cercetarea imaginarului în spațiul anglo-american. De altfel, sub egida Centrului *Phantasma*, în paralel, prin cercetările individuale sau colective, prin discuțiile, dezbaterile sau

**IN MEMORIAM: Mircea BRAGA - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE
REALITATE ȘI FICȚIUNE**

conferințele organizate la Cluj sau, pe plan internațional, în cadrul larg al CRI2, s-au dezvoltat și mai ales s-au actualizat o serie de concepte și teorii, legate de filozofia și psihologia imaginarului, respectiv de „deschiderea conceptului de imaginar mediatic, tehnologia digitală, pentru analiza lumilor virtuale, a creației colaborative, a jocului pe computer, a reclamelor, a imagosferei în general” (Braga coord., 2021: 9)

Concepte și metode în cercetarea imaginarului. Invitații Phantasma se deschide cu un articol semnat de o personalitate de primă mărime din domeniul transdisciplinarității, Basarab Nicolescu. Cercetătorul propune și discută conceptul de „cosmodernitate”, un „terț inclus” între modernitate și postmodernitate, o perspectivă „transdisciplinară și cuantică a modernității” (Nicolescu, în Braga coord., 2021: 11) care permite „înțelegerea vechii noțiuni de cosmos și nașterea unei noi spiritualități” (Nicolescu, în Braga coord., 2021: 11). „Mulțumit” și „însăpămîntat”, Mircea Cărtărescu, în calitate de „practician” al literaturii, prezintă câteva instrumente, conștiente sau inconștiente – dar „de la un punct încolo foarte conștiente și foarte teoretice” (Cărtărescu în Braga coord., 2021: 63), care îl ajută să își scrie textele. E vorba de niște „jocuri de limbaj wittgensteiniene” (63), cum le numește creatorul *Orbitorului*, între care există „asemănări de familie” (63), sau idei-pivot precum holon, holarhie, metaforă asimptotică, fractali etc. Discuțiile ce urmează expunerii de idei teoretice sînt de cele mai multe ori mult mai interesante prin deschiderile ce le oferă, probabil din dorința de înțelegere a conceptelor vehiculate și de confirmare a cunoștințelor avute sau simțite direct în practică.

Altă temă extrem de interesantă este prezentată de Calin-Andrei Mihăilescu, în *Antropomorfină*, fragment din volumul cu același titlu. În această „istorizare a

IN MEMORIAM: Mircea BRAGA - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE REALITATE ȘI FICȚIUNE

antropomorfinei”, sub semnul eliberării de „cantitate”, se discută chestiuni legate de o „alterare a subiectivității și a tradițiilor înțelegerii ei, iar pe de altă parte, ca exces al modernității și al marginaliilor sale postmoderne” (Mihăilescu în Braga coord., 2021: 122).

Paolo Bellini, preocupat de imaginarul social în special, propune o dezbatere pe tema conceptului oximoronic de mitopie („mit” și „utopie”), sub titlul *Intre mit si logos. Conceptul de mitopie și civilizația tehnologică*. Prin termenul de mitopia, cercetătorul italian atrage atenția asupra evoluției tehnologice și a sistemului media, vorbindu-se în acest sens de „o colonizare tehnologică a umanității, atât la nivel mental și cultural, cât și la nivel material și corporal” (Braga coord., 2021: 163). Adriana Babeți înaintea „ordonat și sporadic” în „vîrstele amazoanelor”, o etapă necesară după stabilirea tiparelor și a spațiului în care sînt plasate războinicele (amazonotopica și Amazonland); Caius Dobrescu, sub titlul *Speciile iubirii. Osmo-dinamica rațiune-emoție și pluralizarea formelor de credință în modernitatea europeană* așază alături iubirea și înțelepciunea, o alăturare a cărei încărcătură metaforică este de multe ori ignorată.

În perioada actuală în care se poartă discuții importante legate de revizuirea sistemului de învățămînt, în care se schimbă concepte teoretice legate, de pildă de genurile literare, Ion Manolescu, specialist în „videologie” și în literatură, pledează pentru „legitimitatea benzii desenate” (Manolescu în Braga coord., 2021: 297), dintr-o perspectivă psiho-narativă. Nu cu mult timp în urmă, ne întrebam dacă literatura „de sertar” este benefică, dacă, în condițiile în care nu se mai citește literatură, e bine să se citească măcar „rezumate” sau scurte articole din rubricile ziarelor și revistelor, la fel cum ne întrebăm acum, cînd copiii noștri nu mai citesc așa „cum citeam noi, pe vremea noastră”, dacă e bine să citească măcar romane grafice.

IN MEMORIAM: Mircea BRAGA - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE REALITATE ȘI FICȚIUNE

Banda desenată a apărut în literatură de aproximativ 200 de ani, însă nu are un statut clar stabilit, fiind încadrată ca subcultură. Benzile desenate și romanele grafice sînt acuzate de „superficialitate estetică, neseriozitate tematică și puerilitate de gen” (Manolescu în Braga coord., 2021: 297), dar, consideră autorul articolului, narativitatea și esteticul îi permite să ocupe un loc important „în interiorul unui canon flexibil și tolerant” (297). Banda desenată este o specie narativă ce se bazează pe vizual și poate fi analizată din punct de vedere estetic, naratologic, semiotic, comparatist etc, la fel ca orice specie a genului epic. În plus, prin expresivitatea imaginilor, BD se apropie de pictură, are deschideri spectaculoase spre alte arte, iar prin faptul că desenul fuzionează cu textul BD are valoare estetică certă, fiind și „un instrument pedagogic cu deschidere universală” (309).

Evident, discuții nu pot fi rezumate pe de-a-ntregul, datorită conținutului ridicat de informație, ele merit citite și recitite întrucît fiecare lectură poate dezvălui noi informații și posibilități de interpretare. Deși dezbaterile au durat, probabil, ore în șir, participanții au constatat uneori că au rămas lucruri nespuse, fapt ce oferă deschideri. Găsim în aceste volume ale Centrului Phantasma dezbateri pe care și le-ar dori orice teoretician sau chiar practician al literaturii să le aibă cu cititorii sau colegii de breaslă, pe marginea operei sau chiar al weltanschauungului fiecăruia.

Nu în ultimul rînd, merită să-i menționăm pe cîțiva din numeroșii participanți la aceste dezbateri, precum Corin Braga, Ruxandra Cesereanu, Horea Poenar, Doru Pop, Mihaela Ursa, Călin Teuțișan, Sanda Cordoș, Ovidiu Mircean, Laura Pavel, Marius Conkan, Radu Toderici, Ovidiu Pecican etc. mai ales că vorbim de persoane consacrate deja de multă vreme în universul teoretic și practic al literaturii. În cazul volumelor *Concepte și metode în cercetarea*

**IN MEMORIAM: Mircea BRAGA - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE
REALITATE ȘI FICȚIUNE**

imaginarului vorbim de direcție teoretică, de evoluție și inovație în domeniul imaginarului, de plăcerea lecturii, de bucuria oamenilor de litere de a fi împreună și a împărtăși cunoștințe.

Referințe:

Braga, C. (coord.) (2021). *Concepte și metode în cercetarea imaginarului. Invitații Phantasma [Concepts and methods in the research of the imaginary: Phantasma invites]*. Iași: Polirom.

Braga, C. (coord.) (2007). *Concepte și metode în cercetarea imaginarului. Dezbaterile Phantasma [Concepts and methods in the research of the imaginary: Debates Phantasma]*. Iași: Polirom.

~~~~~

Gabriela CHICIUDEAN, Associate Professor, PhD in Philology since 2005, she teaches Theory of Literature, Literary Criticism, Introduction in the Science of Imaginary, Comparative Literature. She is the author of some individual volumes (*Incursiuni în lumea simbolurilor*, Sibiu, Imago Publishing House, 2004; *Pavel Dan și globul de cristal al creatorului*, The Romanian Academy Publishing House, 2007; *Obiectiv/ Subiectiv. Încercări de stabilizare a fluidului*, Tipomoldova Publishing House, 2013; *Studii literare. Abordări pe suportul Științei imaginarului*, The Romanian Academy Publishing House, 2016), and the co-author and coordinated of a few other volumes. She published many articles and studies in dedicated periodicals in Romania and abroad. She is the executive manager of Speculum Centre for the Study of Imaginary, 1 Decembrie 1918 University of Alba Iulia. She is the organizer of Speculum Conferences and the editor of *Incursiuni în imaginar*, the literary journal of Speculum Conferences, and editor of *Swedish journal of Romanian studies*, Lund, Sweden.